

HASTA ZİYARETİ ŞİFA BEKLEYEN KARDEŞİN HAKKI

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ وَعَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا، بُوعِدَ مِنْ
جَهَنَّمَ مَسِيرَةَ سَبْعِينَ خَرِيفًا.“

Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

“Kim güzelce abdest alır ve sevabını Allah'tan umarak (hasta olan) Müslüman kardeşini ziyaret ederse, yürünerek yetmiş yılda kat edilecek bir mesafe kadar cehennemden uzaklaştırılır.”

(D3097 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 3)

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
”إِذَا عَادَ الرَّجُلُ الْمَرِيضَ خَاضَ الرَّحْمَةَ حَتَّى إِذَا قَعَدَ عِنْدَهُ قَرَّتْ فِيهِ.“

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَحْضُرْ أَجَلُهُ فَقَالَ عِنْدَهُ سَبْعَ مَرَارٍ: أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ، إِلَّا عَافَاهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ الْمَرَضِ.“

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا عَادَ مَرِيضًا يَقُولُ:
”أَذْهِبِ الْبَاسَ، رَبِّ النَّاسِ، اشْفِهِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ،
شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا.“

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
”إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَتَنَفَّسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَرُدُّ شَيْئًا
وَيَطَيِّبُ نَفْسَهُ.“

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ:
”إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ أَنْ يَدْعُوَ لَكَ. فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ.“

Câbir b. Abdullah'tan nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Bir kimse hastayı ziyaret ettiğinde rahmetin içine dalar; onun yanında oturunca da rahmet onun gönlüne yerleşir.”*

(MU1731 Muvatta', Ayn, 7)

İbn Abbâs'tan nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *“Her kim eceli gelmemiş olan bir hastayı ziyaret eder de onun yanında iken yedi defa, ‘Büyük arşın Rabbi Yüce Allah’tan sana şifa vermesini dilerim.’ diye dua ederse, Allah o hastaya afiyet ihsan eder.”*

(D3106 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8)

Hz. Âişe'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) bir hastayı ziyaret ettiğinde şöyle derdi: *“Ey insanların Rabbi! Hastalığın sıkıntısını gider! Ona şifa ver, şifa veren sensin. Senin vereceğin şifadan başka şifa yoktur. Öyle bir şifa ver ki ardında hiç hastalık izi bırakmasın!”*

(M5709 Müslim, Selâm, 47)

Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinizde iyileşeceğini söyleyerek moralini yükseltin. Gerçi bu söz hiçbir şeyi önlemez fakat onun gönlünü hoşnut eder.”*

(T2087 Tirmizî, Tıb, 35)

Ömer b. Hattâb diyor ki, “Peygamber (sav) bana şöyle dedi: ‘Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinde ondan senin için dua etmesini iste. Zira onun duası, meleklerin duası gibidir.’”

(İM1441 İbn Mâce, Cenâiz, 1)

S

evgili Peygamberimiz, Abdullah b. Ömer, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Abdullah b. Mes'ûd'un da içinde bulunduğu sahâbîlerle birlikte oturuyordu. O esnada Medineli Müslümanlardan biri içeri girip selâm verdi ve geri döndü. Allah Resûlü (sav) ona seslendi: “*Ensarın kardeşi! Kardeşim Sa'd b. Ubâde nasıl?*” Medineli zât, “İyi!” dedi. Bunun üzerine Rahmet Elçisi yanındakilere dönerek, “*Aranızdan kim onu ziyaret edecek?*” diye sordu ve ayağa kalktı. Hz. Peygamber'le birlikte ayağa kalkan Abdullah b. Ömer bundan sonraki gelişmeleri şöyle anlatmaktadır: “On küsur kişiydik. Üstümüzde başımızda ayakkabı, mest, takke ve gömlek de yoktu. Bu çorak toprakta yürüyerek hasta olan Sa'd b. Ubâde'nin evine vardık. Başına toplanan yakınları hemen etrafından çekildiler. Resûlullah ve beraberindekiler yanına yaklaştı.¹ Sa'd'ın etrafındaki kalabalığı gören Allah Resûlü, ‘*Allah'ın (ölüm) hükmü gerçekleşti mi/emr-i hak vaki oldu mu?*’ diye sordu. ‘Hayır, ey Allah'ın Resûlü.’ dediler. Allah Resûlü (sav) ağlamaya başladı. Resûlullah'ın ağladığını gören sahâbîler de ağladılar. Bunun üzerine, ‘*İşitmiyor musunuz? Allah gözyaşından ve kalbin hüzünlenmesinden dolayı kimseye azap etmez. Ancak –diline işaret ederek– işte bundan dolayı azap eder veya merhamet eder.*’ buyurdu.”²

Ashâbına düşkün olan Allah Resûlü'ne onların sıkıntıya düşmeleri çok ağır gelirdi.³ Hüzünlerini ve sevinçlerini onlarla paylaşır, hatta tüm Müslümanların paylaşmalarını sağlayacak yollar arardı. Nitekim ızdıraplı hâlini gördüğünde Sa'd b. Ubâde için ağlayan Allah Resûlü, Hendek Savaşı'nda yaralanan Sa'd b. Muâz için de mescidin içinde bir çadır kurulmasını emretmiş, onu sık sık ziyaret ederek kendisiyle yakından ilgilenmişti.⁴ Ancak bütün çabalara rağmen kan kaybına dayanamayan Sa'd vefat etmişti.⁵

Hastalığında ziyaret edilmeyi müminin mümin üzerindeki haklarından biri olarak nitelendiren⁶ Hz. Peygamber, şiddetli veya hafif oluşuna bakmaksızın ashâbından hasta olanları ziyarete gitmiştir. Hatta rahatsızlığının uzun sürmesi durumunda onları tekrar tekrar ziyaret etmiştir. Meselâ ağır hasta olan Câbir b. Abdullah'ı evinde ziyarete gitmiş, kendinden geçmiş bir vaziyette bulunduğu Câbir'i daha sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'le birlikte tekrar ziyaret etmiştir.⁷

Ashâbını ziyaret konusunda son derece duyarlı olan Rahmet Elçisi, münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy'i bile hastalandığında ziyaret

¹ M2138 Müslim, Cenâiz, 13.

² M2137 Müslim, Cenâiz, 12.

³ Tevbe, 9/128.

⁴ M4598 Müslim, Cihâd ve siyer, 65; D3101 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 4.

⁵ B463 Buhârî, Salât, 77.

⁶ T2737 Tirmizî, Edeb, 1; N1940 Nesâî, Cenâiz, 52.

⁷ T2097 Tirmizî, Ferâiz, 7.

etmiştir.⁸ Kendisine hizmet eden Yahudi bir ailenin çocuğunu evinde ziyarete gitmesi, hatta bu ziyaretinde onu İslâm'a girmeye teşvik etmesi son derece dikkat çekicidir. Hasta çocuk, hatırını sormaya gelen bu değerli misafirin teklifini geri çevirmemiş ve babasının da onaylaması ile şehâdet getirmiştir. Bu manzara karşısında Resûlullah, sevinç içinde Allah'a şükretmiştir.⁹

Çevresindeki hastalarla yakından ilgilenmek suretiyle ümmetine örnek olan Sevgili Peygamberimiz, ashâbından da hastaları ziyaret etmelerini istemiştir.¹⁰ Onun, "Aç olanı doyurun, hastayı ziyaret edin, esiri hürriyetine kavuşturun."¹¹ şeklindeki isteği, bireysel huzuru, toplumsal dayanışmayı, daha da önemlisi insan onurunu korumaya yönelik bir yönlendirme olarak görülmelidir. Erkeklerin yanında kadınların da iştirak ettiği¹² bu ziyaretler için Sevgili Peygamberimiz, "Kim güzelce abdest alır ve sevabını Allah'tan umarak (hasta olan) Müslüman kardeşini ziyaret ederse, yürünerek yetmiş yılda kat edilecek bir mesafe kadar cehennemden uzaklaştırılır."¹³ müjdesini vermiştir. Hatta hasta ziyaretinde bulunan kimseye bir meleğin, "Güzel bir ömür sür. Attığın adımlar hayırlı olsun. Cennetteki yerine hazırlan." diye seslendiğini beyan etmiştir.¹⁴

Kutlu Nebî, hastayı yoklayıp hatırını sormanın ne derece önemli olduğunu anlatırken, Yüce Rabbimizin bu davranışı kendine yapılmış bir ziyaret olarak kabul ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, âhîret gününde kul ile Rabbi arasındaki hasta ziyaretinin ne anlama geldiğini öğreten karşılıklı bir konuşmayı Hz. Peygamber şu şekilde aktarmaktadır: "Allah Teâlâ kıyamet günü, 'Ey âdemoğlu! Ben hasta oldum da sen beni ziyarete gelmedin!' diyerek kuluna sitem eder. Buna şaşırın insan, 'Yâ Rabbi! Sen âlemlerin Rabbisin. Ben seni nasıl ziyaret edebilirdim ki?' der. Hak Teâlâ, 'Bilmiyor muydun? Falan kulum hasta oldu ama sen onu ziyarete gelmedin. Ziyaret etseydin, beni onun yanında bulacağını bilmiyor muydun?' buyurur."¹⁵

Sevgili Peygamberimiz, "Bir kimse hastayı ziyaret ettiğinde rahmetin içine dalar; onun yanında oturunca da rahmet onun gönlüne yerleşir."¹⁶ buyurmak suretiyle hasta ziyaretlerinde uğrayıp geçmek yerine hastanın yanında bir miktar kalmayı tavsiye etmektedir. Bu sözleriyle Hz. Peygamber, ziyaretin gerekliliğiyle birlikte ziyaret âdâbını da öğretmektedir. Yine Peygamber Efendimizin ifade buyurduğuna göre, ziyaretçi, ziyaretten dönünceye kadar cennet hurmalıklarındadır.¹⁷ Böyle bir müjde elbette âdâbına uygun olarak yapılacak hasta ziyareti konusunda Müslümanları özendirilmektedir.

⁸ HM22101 İbn Hanbel, V, 202.

⁹ HM12823 İbn Hanbel, III, 175.

¹⁰ B1239 Buhârî, Cenâiz, 2.

¹¹ B5649 Buhârî, Merdâ, 4.

¹² EM530 Buhârî, el-Edebü'l-müfred, 187.

¹³ D3097 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 3.

¹⁴ T2008 Tirmizî, Birr, 64.

¹⁵ M6556 Müslim, Birr, 43.

¹⁶ MU1731 Muvatta', Ayn, 7; HM12813 İbn Hanbel, III, 174.

¹⁷ M6552 Müslim, Birr, 40.

Rahmân olan Rabbimizin, hasta ziyaretini kendisini ziyaret olarak nitelemesi ise konuya farklı bir anlam yüklemektedir. Bununla birlikte hastanın ve hastalığının özel durumunu dikkate alarak, ziyareti rahatsız edecek kadar uzatmamak ya da onun hüznünü artıracak birtakım sorularla onu rahatsız etmemek gerekir. Ayrıca ziyaret esnasında etrafı gözetlemek, hastanın veya ailesinin özel hâllerini araştırmak ise çok çirkin bir davranıştır. Nitekim biriyle hasta ziyaretine giden Abdullah b. Mes'ûd, eve girdiklerinde yanındaki adamın sağı solu gözetlemeye başladığını fark edince, *“İki gözün çıksaydı, senin için (bu yaptığından) daha hayırlı olurdu.”*¹⁸ diyerek tepkisini ortaya koymuştur.

Hastaların yanına geldiğinde, şifa vermesi için Allah'a dua eden Hz. Peygamber, *“Her kim eceli gelmemiş olan bir hastayı ziyaret eder de onun yanında iken yedi defa, ‘Büyük arşın Rabbi Yüce Allah’tan sana şifa vermesini dilerim.’ diye dua ederse, Allah o hastaya afiyet ihsan eder.”*¹⁹ ifadesiyle, duanın hastaya olan faydasına dikkat çekmiştir. Nitekim kendisi de ziyaret ettiği hasta için Allah'a, *“Ey insanların Rabbi! Hastalığın sıkıntısını gider! Ona şifa ver, şifa veren sensin. Senin vereceğin şifadan başka şifa yoktur. Öyle bir şifa ver ki ardında hiç hastalık izi bırakmasın!”*²⁰ diyerek dua etmiştir. Hz. Peygamber'i örnek alan ashâb-ı kirâm da ziyaretlerinde hastaya dua etmeyi ihmal etmemişlerdir.²¹

Allah'tan şifa dilemenin yanı sıra, *“Allah'ım bu kuluna şifa ver ki senin uğrunda bir düşmanı yaralasan veya senin rızan için bir cenazenin ardından yürüsün.”*²² gibi cümlelerle hastayı hayra heveslendirecek telkinlerde bulunmak da Resûl-i Ekrem'in tavsiyeleri arasındadır. Ayrıca o, *“Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinizde iyileşeceğini söyleyerek moralini yükseltin. Gerçi bu söz hiçbir şeyi önlemez fakat onun gönlünü hoşnut eder.”*²³ buyurmuş ve hastanın yanına geldiğinde oturulmasını tavsiye etmiştir.²⁴

Peygamberimiz, sadece ziyaretçinin değil, aynı zamanda hastanın da kendisine şifa vermesi için Yüce Allah'a dua etmesini tavsiye etmektedir.²⁵ Hastalığın acısına dayanamayıp sabırsızlık göstererek ölmek için dua etmeyi yasaklamıştır.²⁶ Hastaya dua etmeyi öğütleyen Allah Resûlü, *“Ziyaret için bir hastanın yanına girdiğinde ondan senin için dua etmesini iste. Zira onun duası, meleklerin duası gibidir.”*²⁷ tavsiyesinde bulunmaktadır. Sonuçta ziyaret eden de ziyaret edilen de hayır dua ile ferahlamaktadır.

Rahatsızlandıklarında, mesafeye bakmaksızın yaya olarak veya binitle ashâbını ziyaret eden Peygamberimizi, hasta olup yatağa düştüğünde de

¹⁸ EM1305 Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, 442.

¹⁹ D3106 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8.

²⁰ M5709 Müslim, Selâm, 47.

²¹ EM527 Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, 186.

²² D3107 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8.

²³ T2087 Tirmizî, Tıb, 35.

²⁴ HM15890 İbn Hanbel, III, 461.

²⁵ HM16383 İbn Hanbel, IV, 22.

²⁶ B6349 Buhârî, Deavât, 30.

²⁷ İM1441 İbn Mâce, Cenâiz, 1.

ashâbı ziyarete gelmişlerdir.²⁸ Ancak o şartlarda bile Allah Resûlü, ashâbını motive etmekten geri kalmamıştır. Nitekim rahatsızlandığında kendisini ziyarete gelen Abdullah b. Mes'ûd, “Çok ızdırabın var. Bu durum senin için iki kat ecre vesile olacaktır.” dediğinde Hz. Peygamber şöyle cevap vermiştir: “Evet. Başına bir sıkıntı gelen hiçbir Müslüman yoktur ki Allah (bu sıkıntı sebebiyle) ağacın yapraklarının dökülmesi gibi onun günahlarını dökmesin.”²⁹

Sevgili Peygamberimiz müminin başına gelen herhangi bir bela veya rahatsızlığın onun günahlarına kefarete olacağını belirtmiştir.³⁰ Hatta Enes b. Mâlik’le birlikte, gözünden rahatsız olan Zeyd b. Erkam’ı ziyarete gittiklerinde, “Eğer gözündeki bu rahatsızlık devam eder de sen de sabredip karşılığını Allah’tan beklersen, kesinlikle Yüce Allah’a günahsız bir şekilde kavuşursun.” müjdesini vermiştir.³¹

Yüce Allah’tan gelen musibetlere sabreden, hatta daha zor durumdaki kullara bakmak suretiyle³² hâline şükreden kişi geçmiş günahlarından kurtulma şansını da yakalayabilmektedir. Peygamberimizin arkadaşlarından Şeddâd b. Evs bir hastayı ziyarete gittiğinde, “Günahlarına kefarete olduğu ve hataların döküldüğü için sevin. Zira ben Resûlullah’ın Allah’a ait şu cümleleri naklettiğini işittim: ‘Ben kullarımdan mümin bir kulu bir sıkıntı ile denediğimde, onu denediğim sıkıntıya karşılık bana şükrederse, annesinin onu dünyaya getirdiği gün gibi hatalarından arınarak yattığı yataktan kalkar...’³³

Hz. Peygamber’in oluşturduğu bu bilinç, derdi de devayı da verenin Allah olduğunu unutmayarak sabretmeyi gerektirmektedir. Ancak o bir taraftan da, “Tedavi olun.” buyurmaktadır.³⁴ Hatta, “Tedavi olmasak bize günah olur mu?” diye soran insanlara Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir: “Allah’ın kulları! Tedavi olun. Zira Yüce Allah yaşlılık dışında bir dert veriyse, mutlaka beraberinde şifa(sını) da vermiştir.”³⁵

Resûlullah’ın sünnetine uygun bir yaklaşımla, hastalık nimete dönüştürülebilir. Hastaya verilecek moral, onun kendisini toparlayarak hastalığı yenmesini sağlayabilir. Dua edip iyileştiğinde yapabileceği hayırlı işleri ona hatırlatmak, sonraki hayatına yön verebilir. Ölümü temenni etmemesini tavsiye etmek suretiyle hastayı hayata tutunmaya özendirmek de çok önemlidir. Sahâbî Habbâb b. Eret, kendisini ziyarete gelen Hârise b. Mudarrib’e; “Hastalığım çok uzadı. Ben Resûlullah’ı (sav), ‘Ölümü istemeyin.’ derken duymasaydım, (kurtulmak için ölmeyi) isterdim.” demiştir.³⁶ Bu nedenle karşılığını Allah’tan bekleyerek teslimiyeti ve sabrı tercih etmeyen huysuz hastalar Hz. Peygamber’i rahatsız etmiştir. Nitekim ziyare-

²⁸ HM14254 İbn Hanbel, III, 301.

²⁹ B5647 Buhârî, Merdâ, 2.

³⁰ M6568 Müslim, Birr, 52.

³¹ HM12614 İbn Hanbel, III, 156.

³² M7430 Müslim, Zühd, 9.

³³ HM17248 İbn Hanbel, IV, 124.

³⁴ D3874 Ebû Dâvûd, Tıb, 11.

³⁵ İM3436 İbn Mâce, Tıb, 1.

³⁶ T2483 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 40.

tine gittiği bir bedevîye, hastalığının Allah'ın izniyle hataları için kefareti ve arınma vesilesi olacağını anlattığında, hâlimden hayli şikâyetçi olan yaşlı adam huysuzluk yapmış ve yakalandığı bu ateşli hastalığın onu ölüme götüreceğini söylemiştir. Bundan rahatsızlık duyan Hz. Peygamber (sav), “Peki, öyle olsun.” demiştir.³⁷

Ziyaret ettiği hastanın yanına yaklaşmayı, elini hastanın alnına veya elinin üzerine koymak suretiyle hastanın nasıl olduğunu sormayı³⁸ tavsiye eden Hz. Peygamber, hastanın canının çektiği bir şey olursa onun karşılanmasını istemiştir. Bir defasında ziyaretine gittiği hastaya, “Bir şey ister misin? Çörek yemek ister misin?” diye sormuş, hastanın “Evet.” demesi üzerine de onun isteğinin yerine getirilmesini istemiştir.³⁹

Ziyaret ettiği bir başka hastaya, “Canın ne çekiyor?” diye sormuş, adam, “Buğday ekmeği istiyor.” diye cevap verince Hz. Peygamber (sav) yanındakilere, “Kimde buğday ekmeği varsa kardeşine göndersin.” demiştir. Ardından da “Birinizin hastası bir şey yemeği arzuladığı zaman onu kendisine yedirsin.” buyurmuştur.⁴⁰

Allah Resûlü, iştahı olması durumunda hastanın istediğini yedirmeyi tavsiye ederken, istemediğinde bir şey yemeğe de zorlanmaması gerektiğini belirtmiştir.⁴¹ Öte yandan ziyaret ettiği hastada iyileşme belirtisi görülmediğinde, bunu bir musibet olarak değerlendirmiş ve “...Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.”⁴² diyerek, yakınlarına metanetli olmaları gerektiğini hatırlatmıştır.⁴³ Ayrıca, “Allah kime hayır vermeyi murad ettiyse, onu musibetlerle imtihan eder.”⁴⁴ ifadesiyle, ilâhî iradeye teslimiyeti önermiştir.

Müminlerin birbirleri üzerindeki en temel haklarından biri olarak mütalaa edilen ziyaretleşme, hastalık durumunda daha özel bir anlam ifade etmektedir. Bu durum İslâmî açıdan toplumda iyi insan olmanın da bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Hz. Ömer, yanına gelen insanlardan, bölgelerindeki idarecilerin hastaları ziyaret edip etmediğini soruşturmuştur.⁴⁵ Öte yandan ziyaret etmek bir erdem olarak görülürken, ziyarete lâıyk olabilmek de bir şeref olarak değerlendirilir. Bu nedenle büyük sahâbî Abdullah b. Amr içki içmek gibi dinen yasaklanan davranışları sebebiyle hastalananların ziyaret edilmemelerini istemiştir.⁴⁶ İbn Abbâs da kader hakkında ileri geri konuşan insanların hastalandıklarında ziyaret edilmemesini tavsiye etmiştir.⁴⁷ Açıkçası bir kişiye ziyaretin kesilmesi, toplumsal bir yaptırım ve dışlama aracı olarak görülmektedir.

³⁷ B5656 Buhârî, Merdâ, 10.
³⁸ HM22591 İbn Hanbel, V, 259.
³⁹ İM3441 İbn Mâce, Tıb, 2.
⁴⁰ İM1439 İbn Mâce, Cenâiz, 1.
⁴¹ T2040 Tirmizî, Tıb, 4.
⁴² Bakara, 2/156.
⁴³ D3111 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 11.
⁴⁴ B5645 Buhârî, Merdâ, 1.
⁴⁵ BS20877 Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, X, 182.
⁴⁶ EM529 Buhârî, el-Edebü'l-müfred, 187.
⁴⁷ BS21480 Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, X, 341.

Kardeşlik hakkı olan, ziyaret edilene moral veren ve toplumsal dayanışmayı sağlamlaştıran hasta ziyareti, ziyaret edene de âhireti hatırlatacak,⁴⁸ dolayısıyla fırsat elinde iken kişinin kendi hayatına çekidüzen vermesine yardımcı olacaktır. Hastalık gelmeden önce sıhhati ganimet bilmesi gereken insanoğlu,⁴⁹ hasta ziyareti sayesinde sıhhat ve afiyetinin kıymetini takdir edebilecektir. Kısacası hastalara karşı duyarlı olmak, ziyaret eden açısından bir erdem ve tefekkür, ziyaret edilen açısından ise bir hak ve onur vesilesidir.

⁴⁸ HM11198 İbn Hanbel, III, 23.

⁴⁹ MŞ34308 İbn Ebû Şeybe, *Musannef, Zühd*, 6.